

บทบาทของมุสลิมต่อสยามประเทศ Roles of Muslim in Siam Country

สมาน อิสมาแอล* ดับดุลเลาะ หนุ่มสุข*

Saman Isma-al* Abdulla Numsuk*

วิทยาลัยอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*

Islamic Collage. Prince of Songkla University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและอภิปรายในบทบาทของมุสลิมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง และวัฒนธรรมของสยามประเทศ ที่เชื่อมโยงกับชื่อสยาม ที่ตั้งของสยาม ทฤษฎีเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของคนไทย เพื่อศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์ของชาวสยามอันมีส่วนเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ของมุสลิมสยาม โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่อาศัยหลักวิชาการพิจารณาอัลหะดีษ อุซูลุลฟิกห์ อัจญ์ติอาดประวัติศาสตร์ โบราณคดี และหลักฐานทางธรณีวิทยาเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยสรุปว่า มุสลิมเข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับดินแดนอันเป็นที่ตั้งของประเทศสยามตั้งแต่สมัยทวารวดี และต่อมาได้ขยายบทบาทเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของสยาม โดยพบว่ามุสลิมมีส่วนร่วมสำคัญและอยู่ในระดับสูงตั้งแต่สมัยอยุธยา ธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น. ปัจจุบันถึงแม้จะมีบทบาทน้อยกว่าแต่ก่อน แต่กลับการขยายบทบาทผ่านสายตระกูลและทายาทที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธอีกหลายตระกูล.

คำสำคัญ: บทบาท, มุสลิม, สยาม, พ่อขุน, ขุนหลวง.

Abstract

The purpose of this research is to study and discuss in the roles of Muslim in a participation of politic, governance and culture of Siam. It is a qualitative research that uses academic principles to consider Al-Hadid, Usulul Fiqh, I-jati-hard, history, archeology and geological evidence as a research tool. The results of the research concluded that Muslims came into contact with the land of Siam since the Dvaravati period. And later expanded the role to participate in the political administration of Siam. It was found that Muslims were important participants and were at a high level since the Ayutthaya period. Thonburi and Early Rattanakosin. Today, although the role of Muslim is less than before, but the role expansion through the line of family and heirs who have converted to Buddhism, many families.

Keywords: Roles, Muslim, Siam, Poekun, Kunluang.

บทนำ

บทบาทในการดำรงอยู่ของมุสลิมในอุษาคเนย์นี้มีมายาวนาน ประวัติความเป็นมาของสยามประเทศที่ปัจจุบันเราเรียกว่าประเทศไทย ไม่ได้สร้างขึ้นเฉพาะเพื่อคนหมู่ใด หรือคณะใด เพราะสยามประเทศเริ่มต้นขึ้นด้วยคนหลายเชื้อชาติ ศาสนา มารวมกันภายใต้ 3 ระบอบการปกครองตามที่ศึกษากันมาในประวัติศาสตร์ของ

ประเทศ คือ พ่อปกครองลูก, สมบูรณาญาสิทธิราช, และประชาธิปไตย บรรดาผู้ก่อตั้งและลูกหลานที่สืบสันดาน ต่อเนื่องกันมาต้องเผชิญกับภัยธรรมชาติ โรค ภัย ไข้เจ็บ และภัยจากมนุษย์ในช่วงเวลาต่าง ๆ ร่วมกัน มีผลประโยชน์มีความสุขร่วมกัน เป็นเช่นนี้มาแต่ต้น การนับถือศาสนาของคนสยามเป็นเรื่องของการเลื่อมใสและเห็นดีเห็นชอบในใจของมนุษย์แต่ละคน ไม่ได้บังคับกัน แม้จะอยู่ในช่วงวิกฤติความขัดแย้ง ยังให้เลือนกันถือกันเอง บ้างช่วงดูเหมือนว่าจะบังคับกัน แต่เมื่อศึกษากันโดยละเอียดจะพบว่าเพื่อป้องกันเกียรติ ไม่ใช่กีดกันผู้มีความจริงใจ และถึงแม้จะมีการกีดกันจริง ๆ แต่ทำไม่ได้ในทุกยุคทุกสมัย เพราะประวัติศาสตร์ชาตินั้น มีเหตุให้ประชาชนทุกเชื้อชาติ ศาสนา รวมถึงมุสลิมด้วย ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและวิกฤติของประเทศด้วยกันทุกครั้ง เห็นได้จากการที่มีมุสลิมที่ได้รับตำแหน่งข้าราชการในระดับสูงหลายคน โดยเฉพาะช่วงที่ต้องมีศึกสงคราม ช่วงที่ต้องรักษาความสงบภายในประเทศ และช่วงการกอบกู้ประเทศไว้ไม่ให้ตกไปอยู่ภายใต้อิทธิพลหรือตกเป็นอาณานิคมของประเทศเพื่อนบ้านหรือชาติมหาอำนาจต่าง ๆ ที่ออกไปล่าอาณานิคมในสมัยโบราณ

ข้อค้นพบจากการวิจัยส่วนนี้จึงเป็นเพียงบางส่วนจากข้อค้นพบทั้งหมดในงานวิจัยองค์รวมตามหัวข้อใหญ่ของวิทยานิพนธ์ ทำการศึกษาวิจัยเพื่อเสนอผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของมุสลิมสยาม อันเกี่ยวข้องโดยตรงกับ “การมีส่วนร่วมของมุสลิมสายสุนีย์และสายชีอะฮ์ในทางการเมืองสยาม” เพื่อสร้างองค์ความรู้และทักษะในการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงที่มีคุณภาพ และให้มีมากพอที่จะใช้สำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านชาติพันธุ์ ศาสนา และอัตลักษณ์ของคนไทย เพื่อให้ปวงชนชาวไทยรอดพ้นจากปัญหาความขัดแย้งภายในที่จะนำไปสู่การสิ้นชาติสิ้นแผ่นดิน สิ้นศักดิ์ศรีของตนบนแผ่นดินที่เป็นบ้านเกิด อันเป็นถิ่นอาศัยของปวงชนชาวสยามอันประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ หลากหลายศาสนา หลากหลายวัฒนธรรม ในสังคมพหุวัฒนธรรมที่อยู่รวมกันมาบนผืนแผ่นดินที่เคยถูกเรียกว่าสยาม

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มาของชื่อสยาม ที่ตั้งของสยาม ทฤษฎีเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดและที่มาของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมสยาม
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์ของชาวสยามอันมีส่วนเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ของมุสลิมสยาม
3. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการมีตัวตนและบทบาทของมุสลิมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง และวัฒนธรรมของสยามมานับแต่การเริ่มก่อตั้งอาณาจักร
4. ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับที่มาของชนชาติไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาภาคเอกสาร เกี่ยวกับชื่อประเทศสยาม ความเป็นพหุวัฒนธรรมของคนสยาม และประวัติความเป็นมาของมุสลิมในสยาม
2. ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างทฤษฎีต่าง ๆ ที่ว่าด้วยที่มาของคนไทย วิเคราะห์ สังเคราะห์ทฤษฎีด้วยการเปรียบเทียบกับข้อมูลทางธรณีวิทยาเกี่ยวกับการเคลื่อนตัวของแผ่นทวีป การยกตัวของแผ่นดิน และเปรียบเทียบกับแผนที่ทวีปเอเชียและอุษาคเนย์สมัยโบราณ
3. ศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมของมุสลิมในด้านการเมือง การปกครอง และวัฒนธรรมของสยามในยุคสมัยต่าง ๆ
4. ซึ่งประกอบด้วย 5 ทฤษฎีดังต่อไปนี้ คือ

4.1 คนไทยคือกลุ่มคนที่เคยอาศัยอยู่แถบเทือกเขาอัลไต ที่อยู่บริเวณตะวันตกของประเทศมองโกเลีย อพยพลงมาเพื่อหาความอุดมสมบูรณ์ในประเทศจีนจนถึงประเทศไทย (เสนอโดยขุนวิจิตร มาตรานักวิชาการสำคัญที่สนับสนุนคือ ดร. วิลเลียม คลิฟตัน คอคค์)

4.2 คนไทยมีถิ่นกำเนิดอยู่บริเวณตอนกลางของประเทศจีนแถบมณฑลเสฉวน และอพยพลงมาสู่ทางตอนใต้ของจีนเข้าสู่ภาคเหนือบริเวณที่ตั้งของประเทศไทย (เสนอโดยหลวงวิจิตร วาตะการ นักวิชาการที่สนับสนุนคนสำคัญคือ ศาสตราจารย์รอง สยามานนท์)

4.3 คนไทยมีถิ่นกำเนิดอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีนแถบมณฑลยูนนาน (เสนอโดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ นักวิชาการคนสำคัญที่สนับสนุนคือ ศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช)

4.4 คนไทยอยู่ในประเทศไทยมาแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน (เสนอโดยนายแพทย์สุด แสงวิเชียร นักวิชาการคนสำคัญที่สนับสนุนคือ ศาสตราจารย์ชิน อยู่ดี จากการศึกษาโครงกระดูกเก่าแก่ที่ขุดพบบริเวณจังหวัดกาญจนบุรี อายุประมาณ 4000 ปี พบว่ามีความใกล้เคียงกับกะโหลกและกระดูกของคนไทยปัจจุบัน)

4.5 ชนชาติไทยมีถิ่นกำเนิดในบริเวณคาบสมุทรมาลายู เป็นชนชาติมาลายู ที่ได้อพยพจากทางตอนใต้ของแหลมมาลายู ขึ้นไปทางเหนือสู่บริเวณประเทศไทยปัจจุบันและอพยพขึ้นไปสู่ตอนใต้ของจีนแถบมณฑลยูนนาน แล้วอพยพกลับลงมาใหม่ (เสนอโดย รุท เบเนดิกต์ นักวิชาการคนสำคัญที่สนับสนุนคือนายแพทย์สมศักดิ์ พันธุ์สมบูรณ์ ทำการศึกษากลุ่มเลือดของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบว่าคนไทยในประเทศไทยปัจจุบัน มีกลุ่มเลือดที่ใกล้เคียงกับคนไทยในบริเวณภาคใต้มากที่สุด)

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาทั้ง 4 ขั้นตอน มาวิเคราะห์โดยอาศัยทฤษฎีการวิเคราะห์เหตุการณ์ออกเป็น 6 ประเภท คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม นอกจากนี้ยังสามารถแยกชนิดออกเป็น 6 ชนิดตามกรอบปรากฏการณ์ (Lofland, 1971, น. 14-15) คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เพื่อสืบค้นและตั้งข้อสันนิษฐานว่า เพื่อสืบค้น ตั้งข้อสันนิษฐาน และตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับที่มาของคนไทย ความเป็นพหุวัฒนธรรมของคนไทย ชาติพันธุ์ของมุสลิมในฐานะที่เป็นคนไทยและบทบาทของมุสลิมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง และวัฒนธรรมของสยามมานับแต่การเริ่มก่อตั้งอาณาจักรสยาม

ผลการศึกษาวิจัย

ชื่อสยามในแผ่นดินอุษาคเนย์

สยาม เสียน เสียม เซม ส่าน หรือสียะ ล้วนเป็นคำที่ใช้เรียกชาติพันธุ์คนสยามและอาณาจักรที่เกิดขึ้นในอุษาคเนย์บนแผ่นดินทวีปเอเชียมาแต่สมัยโบราณ มีประวัติศาสตร์ยาวนานและน่าสนใจศึกษามานับแต่แรกเริ่ม ในอดีตช่วงรุ่งเรืองสยามเคยเป็นศูนย์กลางปกครองนครรัฐอิสระต่าง ๆ ในภูมิภาคอุษาคเนย์ ซึ่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตามบันทึกของราชวงศ์หยวนและราชวงศ์หมิงทำให้ทราบว่า ในสมัยโบราณเคยมีอาณาจักรหนึ่งในอุษาคเนย์นามว่าเสียน (สยาม) เป็นดินแดนที่ถูกสร้างขึ้นครั้งแรกให้เป็นเมืองท่า เพื่อประโยชน์ทางการค้าทางน้ำหรือพาณิชย์ แยกออกมาจากแผ่นดินแม่ที่มีนามว่าหลอหู่ (ละโว้) ต่อมาเสียนได้เจริญรุ่งเรืองจนสามารถแยกตัวออกจากหลอหู่ได้โดยสมบูรณ์ แต่หลังจากนั้นอีกหลายปีทั้งหลอหู่และเสียนได้รวมอาณาจักรกันอีกครั้ง ซึ่งหลักฐานของจีนสมัยราชวงศ์หมิงเรียกว่า “เสียนหลอหู่” หรือ “เสียนโล้” และถูกเรียกรวมกันสั้นขึ้นว่า “เสียน” (ดู สุดใจ ตันทาภาศ, พระยาเจนนจีนอักษร, 2507, เสียมหลอหู่ก๊ก, น. 19)

สยาม เสียน เสียม เซม ส่าน หรือสีย ตามทฤษฎีของพระเจนจันทรักษ์ จึงเป็นราชอาณาจักรที่คนไทยนับแต่โบราณจนถึงปัจจุบันรู้จักกันในนามว่า สุโขทัย ส่วนหลอหุ นั้น คนไทยเรียกว่าละโว้ เป็นราชอาณาจักรที่มีความคลุมเครือด้านศูนย์กลางของอำนาจ เพราะนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของไทยยังคงมีทรรศนะแตกต่างกันว่าศูนย์กลางของอาณาจักรละโว้นี้อยู่ที่ไหนแน่ ที่คูบัว หรือที่นครปฐม หรือที่สุพรรณบุรี หรือที่ลพบุรี ซึ่งแต่เดิมนั้นละโว้เป็นอาณาจักรของชาวมอญ และเป็นพันธมิตรได้อิทธิพลของอาณาจักรเจนละของชาวขอม(มีทั้งเขมรและมอญ) จึงมีความเป็นไปได้ว่าทั้งเขมรและมอญนั้นจะเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน ซึ่งปรกก็ผสมกันอยู่แล้วโดยเฉพาะคนที่อยู่ชายขอบระหว่างสองอาณาจักร ในขณะที่ฐานข้อมูลของคนสยามกลันตันนั้นบ่งชี้ว่า ทั้งสยามและมลายู นั้น เป็นชนชาติเดียวกัน (อ. ลอแมน -อาร์ฟิน บินจิ, 2541, น.58 และ กอซิม อะห์หมัด, ตวนกู, August 14, 2007, ออนไลน์ และ R.J. Wilkinson, Hikayat Merong Mahawangsa, Bab 3)

ละโว้คือแผ่นดินแม่ที่มอบฉันทมติให้ก่อตั้งสยาม(สุโขทัย)ขึ้นเพื่อให้เป็นเมืองท่าทางการค้าในราวคริสต์ศตวรรษที่ 11 เนื่องจากอยู่ในเส้นทางการค้า “ด้าหลี่ - ละโว้” (ดู Prarang Museum, 2019, India Orientalis, Hondius - Mercator Atlas, 1606, On line) สยามมีผู้นำคนแรกคือพ่อขุนศรีนาวนำถม (กษัตริย์ผู้เป็นศิริแห่งเมืองทั้ง 9 ที่น้ำท่วม สันนิษฐานว่าเป็นฉายามากกว่าจะเป็นชื่อจริง) ผู้เป็นต้นราชวงศ์นำถมแห่งราชอาณาจักรสุโขทัย เสียนจึงเป็นเมืองที่เคยอยู่ได้อิทธิพลของละโว้นับแต่อดีต ต่อมากรุงศรีอยุธยาซึ่งแต่เดิมคือละโว้ ได้กลับมามีอำนาจเหนือสุโขทัยอีกครั้งในรัชกาลของขุนหลวงพระงั่ว จึงถูกเรียกจากราชวงศ์หมิงของจักรวรรดิจีนว่า เสียนหลอหุ แต่ในภายหลังถูกจีนเรียกสั้น ๆ รวมกันว่าเสียนอย่างเดียว (ดู สุดใจ ตันฑากาศ, พระเจนจันทรักษ์, 2507, เสียมหลอฮก๊ก, น. 19)

แผนที่อุษาคเนย์สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 17 หลายฉบับบ่งบอกว่าแม่น้ำโขงเคยเชื่อมต่อเป็นสายเดียวกับแม่น้ำยม ทำเมืองต่าง ๆ ระหว่างลุ่มแม่น้ำยมน้ำท่วมสูงในช่วงฤดูน้ำหลาก และมีหลักฐานบ่งชี้ว่าเพิงจะมาขาดออกจากกันในสมัยพระมหาธรรมราชา ซึ่งเป็นกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วง ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง

สาเหตุที่ทำให้สุโขทัยสามารถแยกตัวออกจากอิทธิพลของละโว้ได้อย่างชัดเจนในช่วงรัชกาลของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ (พ.ศ. 1792 – 1822 / ค.ศ. 1249 - 1279) นั้น มาจากคนไทยที่นับถือ ศาสนาพุทธและ ศาสนาอิสลามจาก “ด้าหลี่” อพยพลี้ภัยลงมาเป็นจำนวนมาก (ดู George Lene, 2000, Online) สันนิษฐานว่ามีส่วนหนึ่งที่เคยตั้งถิ่นฐานอยู่ในสุโขทัยแล้ว เพราะศาสนาอิสลามที่ถูกนำมาเผยแพร่ในจีนโดยคณะทูตจากแดนอาหรับเดินทางโดยสำเภอาหรับผ่านขึ้นไปตามลุ่มแม่น้ำยมและลุ่มแม่น้ำโขงผ่านเมือง “ด้าหลี่” ที่อยู่ทางทิศตะวันตกของอาณาจักรน่านเจ้าในประเทศจีนตอนใต้ และเดินทางต่อไปลงแม่น้ำฮวงโหจนถึงเมืองฉางอัน นับแต่สมัยต้นราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618) เพื่อเผยแพร่ศาสนาอิสลามในประเทศจีนนับแต่ช่วงต้นของอาณาจักรเจนละหรือก่อนสมัยทวารวดี เนื่องจากพบเรืออาหรับสองลำอายุกว่า 1200 ปี จมอยู่ที่สมุทรสาครและนครปฐม (สำนักศิลปากรที่ 1 ราชบุรี, 2556, ออนไลน์ และ MGR online, 2562, ออนไลน์) บ่งชี้ว่ามีมุสลิมเข้ามาในทวารวดีนับแต่ก่อนยุคที่พ่อขุนศรีนาวนำถมเริ่มสร้างเมืองแล้ว เนื่องจากตลาดปสานนั้นมีถูกกล่าวถึงในสมัยพ่อขุนรามคำแหง และสันนิษฐานว่ามีอยู่ก่อนการครองราชย์ของพระองค์ (ดู พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ, 2451/2526, เทียวเมืองพระร่วง, เบื้องดินนอน)

หลักฐานที่บ่งชี้ถึงการตั้งหลักแหล่งของมุสลิมในอาณาจักรสุโขทัยคือแหล่งโบราณคดีวัดขมิ้น เมืองเชลียง อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มีผู้พบสุสานเก่า โดยกรมศิลปากรเข้าทำการตรวจสอบและขุดค้น ทำให้พบโครงกระดูกที่มีลักษณะทั้งนอนหงายและนอนตะแคง ลักษณะของศพนั้นถูกมัดตราสังข์ที่บริเวณหัวเข่าและข้อเท้า หันหน้าค่อนไปทางทิศตะวันตก ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์แล้วเห็นว่ามีความคล้ายคลึงกับการฝังศพแบบการฝังศพของมุสลิมตามหลักการอิสลาม และยังคงฝังศพในลักษณะนี้มาจนถึงปัจจุบัน คือหัวของศพอยู่ทางทิศเหนือ เท้าไปทางทิศใต้ โดยให้ตะแคงขวามือหันหน้าไปทางทิศตะวันตก พบใบเสมาหรือแท่งปักบอกเขตหลุมศพที่ชาวอยุธยา

เรียกว่า “ไม้ตะนอ” หรือที่ชาวมุสลิมภาคกลางเรียกว่า “ไม้บิซัง” อยู่กับศพด้วย แต่นักวิชาการผู้ทำการสำรวจสันนิษฐานว่าเป็นแผ่นดินเผาที่ใช้ขัดตัวเวลาอาบน้ำ แต่หากวิเคราะห์จากประเพณีการฝังศพของมุสลิมแล้ว ได้ข้อสรุปว่าน่าจะเป็นแผ่นดินที่ใช้ปักเพื่อบอกเขตหลุมศพมากกว่า ต่างกันตรงที่ภาคกลางใช้ไม้ปักบอกเขตหลุมศพ แต่เมืองเซียงน่วยจะใช้แผ่นดินเผาเป็นป้ายปักบอกเขตหลุมศพ สันนิษฐานว่ามีตั้งถิ่นฐานของมุสลิมในเมืองเซียงน่วยมาก่อนการสร้างเมืองสุโขทัยขึ้นเป็นเมืองท่าทำการค้า (ดู ประพิศ ชูศิริ, รัชณี ทศรัตน์, และอำพันกิจงาม, 2540. ออนไลน์)

จักรวรรดิสยามมีความเป็นพหุวัฒนธรรมและความหลากหลายด้านชาติพันธุ์

สยามประเทศในสมัยรัชการที่ 3 แห่งราชวงศ์จักรีนั้น เคยมีอาณาเขตทางใต้เริ่มจากไทรบุรีและกะลันตันในมาเลเซีย ขึ้นเหนือไปจนถึงเชียงตุงในลาวตอนเหนือ และสิบสองพันนาที่ปัจจุบันอยู่ในอาณาเขตประเทศจีน และทางตะวันออกคือประเทศลาวทั้งประเทศกับกัมพูชาทั้งประเทศมาทางตะวันตกจรดเมืองมะริดและตะนาวศรีในเมียนมา เริ่มเรียกว่าสยามประเทศอย่างชัดเจนในสมัยรัชการที่ 4 แห่งราชวงศ์จักรี เพราะสมัยโบราณบริเวณนี้ถูกเรียกในนามของนครรัฐต่าง ๆ ที่ขึ้นกับอาณาจักรสยามอยุธยา(จีนเรียกเสียนหลอหุหรือเสียนโล่) เช่น ไทรบุรี กะตะฮู ลังกาวิ ปัตตานี สงขลา พัทลุง ไซยา นครศรีธรรมราช ถลาง เพชรบุรี ละแวก มะริด ตะนาวศรี ตาก พิชณุโลก สุโขทัย เชียงใหม่ และเมืองเล็กเมืองน้อยอีกหลายเมือง (2506, ประชุมพงศาวดาร เล่ม 9 คำนำ ภาคที่ 9 และ ดู สายสกุล เดชาบุตร. 2558. น. 23)

บริเวณที่ตั้งของสยามตามนิยามข้างต้นนั้น เคยมีอาณาจักรโบราณขนาดใหญ่ที่มีชื่อเป็นที่รู้จักในสมัยโบราณ เช่น ลังกาสูกะ ศรีวิชัย นครศรีธรรมราช พุนัน ล้านช้าง เจนละบก เจนละน้ำ จำปาสัก ศรีเกษตร ล้านนา และจามปา ที่ผลัดเปลี่ยนกันแผ่อำนาจเหนือนครรัฐเล็ก ๆ ในภูมิภาค มีชนชาติกลุ่มใหญ่ ๆ ที่อยู่อาศัยนับจากทางใต้ขึ้นมาได้แก่ มลายู ขอม มอญ ไทย ลาว จาม เขมร และญวน นอกจากนี้ยังมีชนเผ่าเล็ก ๆ อีกมากมายเช่น ชาไก มูเก้นหรือมอแกน กะเหรี่ยง คนไทยเผ่าต่าง ๆ ม้ง อาข่า ลีซอ ลาวซ่ง ปะกาเกยอ ผีตองเหลือง ฯลฯ มีคนต่างชาติที่เข้ามาอยู่อาศัยทำมาหากินนับแต่ยังไม่เป็นประเทศ เช่น ไต แวก จีน และฝรั่ง โดยเฉพาะแวกนั้นมีหลายเชื้อชาติ อาทิเช่น แวกมลายู แวกอาหรับ แวกเตอร์กิก แวกมะหังง แวกจาม แวกมัวร์ แวกชาว ฯลฯ ซึ่งเป็นต้นตระกูลของคนไทยปัจจุบันเช่นกัน (ดู เสวนีย์ จิตต์หมวด, 2531, น. 10-11)

คนสยามนับถือศาสนาและมีความเชื่อที่แตกต่างกันมานับแต่ต้นของการมีประเทศสยาม โดยสามารถแบ่งตามศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือตามลำดับ ได้แก่ พุทธ อิสลาม คริสต์ พราหมณ์ฮินดู และซิกข์ นอกจากนี้ยังมีคนไทยบางกลุ่มที่บูชา เทวดา ผี สาง นางไม้และวิญญาณบรรพบุรุษด้วย ซึ่งยังคงมีผสมปนเปอยู่ในศรัทธาความเชื่อของคนไทยบางกลุ่มมาจนถึงปัจจุบัน

ทฤษฎีทั้ง 5 ข้างต้นเป็นสิ่งที่บ่งชี้เกี่ยวกับบรรพบุรุษของคนไทยในปัจจุบัน เพราะมีส่วนของความถูกต้องตรงตามความแตกต่างของช่วงเวลา และตรงตามความหลากหลายของชาติพันธุ์ของคนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ทั้งที่อยู่มาแต่เดิม และที่ค่อย ๆ หายหายอพยพเข้ามาสู่ภูมิภาคนี้ในแต่ละยุคสมัย ศึกษาได้จากหลักฐานต่าง ๆ ทางโบราณคดี ข้อมูลต่าง ๆ ด้านมานุษยวิทยา และหลักฐานทางธรณีวิทยา สามารถตั้งข้อสันนิษฐานและทฤษฎีได้ โดยอาศัยข้อมูลจากยุคสมัยที่แตกต่างกัน เป็นเรื่องต่างกรรมต่างวาระ โดยเฉพาะทฤษฎีที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 นั้น พบข้อมูลทางธรณีวิทยาเกี่ยวกับการเคลื่อนตัวของอนุทวีปอินเดียเคลื่อนเข้าชนกับแผ่นทวีปเอเชียทำให้บริเวณเทือกเขาหิมาลัยและบริเวณถัดไปค่อย ๆ ยกตัวขึ้นเรื่อย ๆ โดยนำมาเปรียบเทียบกับแผนที่โบราณที่แสดงภูมิศาสตร์ของทวีปเอเชียในคริสต์ศตวรรษที่ 16 แสดงให้เห็นว่า เคยมีแม่น้ำไหลจากบริเวณเทือกเขาอัลไตลงสู่บริเวณมณฑลเสฉวนของจีน มีการค้นพบซากเมืองโบราณในทะเลทรายโกบี มีทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนตัวของอนุทวีปอินเดียที่เข้ามาเบียดทวีปเอเชีย ทำให้เทือกเขาหิมาลัย เอเชียกลาง และประเทศต่าง ๆ ที่อยู่แถบเทือกหิมาลัยต่อเนื่องขึ้นไปจนถึงเทือกเขาอัลไตทางด้านตะวันตกของประเทศมองโกล ถูกดันสูงขึ้น ทำ

ให้เกิดความแห้งแล้ง คนไทยซึ่งเดิมเป็นชาวเติร์ก-มองโกลที่อาศัยอยู่ในกระโจม ยังชีพด้วยการเลี้ยงสัตว์และอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อหาแหล่งน้ำ ทั้งในทุ่งหญ้าในทะเลทรายบนที่ราบสูงขนาดใหญ่ จึงอพยพเลียบแม่น้ำลงสู่มณฑลเสฉวนของจีนที่มีความอุดมสมบูรณ์กว่า แต่เมื่อสังเกตจากแอ่งทาริมในทะเลทราย “ทากลามากัน”(อ่านว่า ทา-กลา-มา-กัน) ในมณฑลซินเกียงของจีน พบว่ายังมีโอเอซิสอยู่ และยังคงมีผู้อาศัยอยู่ในทะเลทรายดังกล่าว แสดงว่าถึงแม้จะแห้งแล้ง แต่ยังมีผู้คนอาศัยอยู่ได้

การอพยพลงใต้ครั้งสำคัญของคนไทยนั้นสันนิษฐานว่ามากับสงครามขยายอำนาจในราชวงศ์ต่าง ๆ ของจีน และการขยายอำนาจของมองโกล ท้าวมองโกลจากเมืองแบก “ต้าหลี่” (ชื่อใหม่ของอาณาจักรน่านเจ้า) ถูกส่งลงมากำราบขอมแห่งยโสธรปุระ(นครธม) สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 8 ดังนั้นสุโขทัย ละโว้ และนครศรีธรรมราชต้องยอมอ่อนน้อมต่อจักรพรรดิมองโกลราชวงศ์หยวนของจีนสมัยจักรพรรดิคุบไลข่าน ต่อมาพระเจ้าชัยวรมันที่ 8 กษัตริย์เขมร ถูกโค่นล้มโดยพระเจ้าอินทรวรมันที่ 3 ซึ่งเป็นกษัตริย์สยาม ภายใต้การช่วยเหลือของสุโขทัยในสมัยพ่อขุนรามคำแหง เขมรหมดอำนาจปกครองเหนือบรรดานครรัฐต่าง ๆ ในอุษาคเนย์ ถึงแม้การปฏิบัติของชาวเขมรภายใต้การนำของตรอช็อกประแอม แต่อยู่ได้เพียง 3 รัชกาลถูกรับโดยขุนหลวงพะงั่วกษัตริย์แห่งสุพรรณภูมิในสมัยพระรามาธิบดีที่ 1 และถูกรับอีกครั้งในสมัยพระบรมราชาที่ 2 (เจ้าสามพระยา) เป็นการสิ้นอิทธิพลของขอมในสุวรรณภูมิอย่างถาวร ซึ่งช่วงเวลานั้นมีชาวมลายูจากลังกาสุกะประจำอยู่คลองตะเคียนและชาวจามจากนครธมประจำอยู่ในปทาจาม ซึ่งกองกำลังมลายู-จามนี้ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนใต้ของกรุงศรีอยุธยาตรงข้ามฝั่งเกาะเมืองทางทิศใต้มานับแต่สมัยพระรามาธิบดีที่ 1 แล้วซึ่งชาวมลายูนั้นเป็นชาวสยามดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในสุวรรณภูมิมานานก่อนการอพยพลงมาของคนไทยจากภูเขาลัทธิ (ดู ศรีศักร วัลลิโภดมและเฉลิม ยงบุญเกิด, 2557/ พลับพลึง คงชนะ, 2556 / อนันต์ วัฒนานิก, 2531/ เสนีย์ มาดากะกุล, 2539, น.165-173)

ทฤษฎีที่ 3 และ ที่ 4 เกี่ยวกับคนพื้นเมืองดั้งเดิมและกลุ่มเลือดของคนมลายูที่มีความใกล้เคียงกับคนไทยปัจจุบันที่อาศัยในประเทศไทยมากที่สุดนั้นมีความเป็นไปได้มากที่สุด เพราะสมัยโบราณภาคใต้ของประเทศไทยหรือแหลมมลายูนั้น เคยเป็นอาณาเขตสำคัญของอาณาจักรศรีวิชัย ตามพรลิงค์ และลังกาสุกะ เป็นที่หยุดพักเรือและตั้งหลักแหล่งของคนหลายเชื้อชาติ เป็นเมืองที่มีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรมเช่นเดียวกับเมืองสำคัญต่างๆ ในภาคกลางเช่นกัน จึงเกิดการแต่งงานและผสมผสานระหว่างคนหลายสายพันธุ์เข้าด้วยกันทั้งอาหรับ เปอร์เซีย อินเดีย จีน และฝรั่ง เนื่องจากพบเรืออาหรับอายุ 1200 ปีอย่างน้อย 2 ลำ จมอยู่ในจังหวัดสมุทรสาครหนึ่งลำและที่นครปฐมอีกหนึ่งลำ พบแผนที่โบราณที่สร้างขึ้นราวคริสต์ศตวรรษที่ 16 -17 แสดงเส้นทางน้ำที่สามารถเดินเรือผ่านแม่น้ำท่าจีน แม่น้ำยม แม่น้ำโขงขึ้นไปจนถึงเมืองจีนได้ จึงไม่ควรเรียกภูมิภาคนี้ว่าคาบสมุทรอินโดจีนเท่านั้น แต่ควรเรียกว่าคาบสมุทรอาหรับ เปอร์เซีย อินเดีย จีน และโรมัน เพราะถูกต้องมากกว่าเมื่อพิจารณาจากที่มาของอารยธรรม หรือเรียกให้สั้นว่าอุษาคเนย์ตามแหล่งที่ตั้งดูจะเหมาะสมกว่า (ดู Prarang Museum, 2019, India Orientalis, Hondius - Mercator Atlas, 1606, On line)

คนสยามจำนวนมากมีเชื้อสายมลายู เพราะมีข้อมูลจากฐานข้อมูลของมาเลเซียรัฐกะลันตันระบุว่าพระรามาธิบดีที่ 1 เป็นลูกหลานของกษัตริย์มะโรงมหาวังสา (Kasim ibni Ahmad, TNL, August 14, 2007, online) ทรงให้เกณฑ์คนมลายูจากนครศรีธรรมราชและลังกาสุกะมาสร้างกรุงศรีอยุธยา (อนันต์ วัฒนานิก, 2531) สอดคล้องกับบันทึกของวันลิต (Jeremias van Vliet) พ่อค้าชาวฮอลันดาที่อาศัยทำการค้าอยู่หลายปีในรัชกาลของสมเด็จพระนารายณ์ฯ จากคำให้การของชาวกรุงศรีอยุธยาสมัยนั้นว่า ขุนหลวงอู่ทองมาจากทางใต้ มาสร้างเมืองเพชรบุรีก่อน และมาสร้างเมืองอโยธยาในภายหลัง สันนิษฐานว่าเป็นเรื่องเดียวกับพงศาวดารไทรบุรีเกี่ยวกับราชามะโรงมหาโพธิสัตว์ผู้พระโอรสขึ้นมาสสร้างสยามล้านช้าง แต่ผู้เล่าคงสับสนเรื่องเวลาและตัวบุคคล และแยกไม่ออกระหว่างเรื่องจริงกับเรื่องแต่งเติม

ดังนั้นเมื่อชาวมลายูจากคลองตะเคียนและชาวจามปาศจามซึ่งต่อไปจะถูกจัดตั้งขึ้นเป็นกรมอาสาจามในสมัยพระบรมไตรโลกนาถคือกองกำลังนาวิกโยธินของกรุงศรีอยุธยา ต้องทำสงครามกับรัฐน้อยใหญ่ทั่วภูมิภาคอาเซียนนับจากแหลมมลายูขึ้นมาจนถึงเชียงรุ้ง ทำให้คนเชื้อสายมลายูจากภาคใต้กระจายไปทั่ว จึงเป็นที่มาของกลุ่มเลือดของคนไทยที่อาศัยในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ที่มีความใกล้เคียงกับชาวมลายูในภาคใต้มากกว่าคนกลุ่มอื่น รวมถึงภาษาของคนไทยภาคกลางและภาคเหนือตอนล่างตามศิลาจารึกหลักที่หนึ่งของพ่อขุนรามคำแหงที่มีความใกล้เคียงกับภาษาของคนไทยภาคใต้มากกว่าภาษาของคนไทยภาคอื่น ๆ ต่างกันตรงที่ทางใต้มีคำที่ย่อสั้นกว่าเท่านั้น และแต่เดิมภาษามลายูนับเป็นภาษาในตระกูลทมิฬ พราหมี หรือปัลลวะ เขียนด้วยอักษรปัลลวะคล้ายกับภาษามอญและภาษาขอม ก่อนที่จะเปลี่ยนมาใช้ตัวอักษร “ยาวีร์” ซึ่งเป็นตัวอักษรที่ชาวชวาคิดและดัดแปลงมาจากตัวอักษรอาหรับและเปอร์เซียหลังจากหันมานับถือศาสนาอิสลาม แต่เปลี่ยนมาเป็นอักษร “รูมีย์” (โรมัน) เพราะหมู่เกาะนุสตันตราตกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตกหลายชาติเป็นเวลานาน

บทบาทของมุสลิมต่อสยาม

1 ด้านเศรษฐกิจ

กรุงสุโขทัยถูกสถาปนาขึ้นโดยพ่อขุนศรีน่านำม ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 11 ให้เป็นเมืองท่าค้าขายของรัฐละโว้ซึ่งเป็นอาณาจักรมอญสมัยโบราณ พบเตาทุเรียงซึ่งเป็นเตาเผาเครื่องสังคโลกเรียงรายตามลุ่มแม่น้ำยมนับจากเขลียงหรือศรีสัชนาลัยลงมาจนถึงเมืองสวรรคโลก แต่บริเวณทิศเหนือหรือเบื้องดินนอนของเมืองสุโขทัยแต่ก่อนไปทางทิศตะวันตกนั้นมีวัดฤาษีชุม เป็นศาสนสถานและที่ชุมนุมของบรรดาคนเฒ่าคนแก่ที่ชาวสุโขทัยเรียกว่าฤาษี ซึ่งบริเวณนั้นเป็นที่ตั้งของตลาดปสาน หรือ บาซาร์ ซึ่งเป็นตลาดแขก สันนิษฐานว่าฤาษีแห่งวัดฤาษีชุมหรือวัดศรีชุมนั้น เป็นบุคคลในลักษณะเดียวกันกับที่ปรากฏในภาพที่สลักไว้บนก้อนอิฐที่พบในเจดีย์จุลประโทนจังหวัดนครปฐมซึ่งสมัยโบราณคืออาณาจักรนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นรัฐขนาดใหญ่ที่มีแขกเข้ามาอาศัยทำการค้าเช่นกัน ซึ่งอาจารย์สุจิตต์ วงษ์เทศบอกว่าเคยเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดีในสมัยโบราณเมื่อพิจารณาจากอายุของพระประโทนเจดีย์ เจดีย์จุลประโทน พระปฐมเจดีย์ และขนาดของเมืองเมื่อเทียบกับเมืองโบราณต่าง ๆ ในสมัยเดียวกัน

เครื่องสังคโลก (สินค้า GI ของสุโขทัย) ไม้ฝาง นอแรด หนังสัตว์ เครื่องเทศ อัญมณี และทอง ถูกส่งออกผ่านสำเภ “อัลบูม” ของอาหรับไปทั่วโลกนับแต่ยุคต้นของอิสลามในดินแดนอาระเบียจนถึง คีลาอะฮ์ซุขมานียะฮ์ในตุรกี(ออตโตมาน) ราชวงศ์สะฟาเวียะฮ์ในอิหร่าน สุลต่านแห่งเดลีและจักรวรรดิโมกุลในอินเดีย รวมถึงจักรวรรดิติมูร์ในเอเชียกลางด้วย เพราะ “เครื่องสังคโลก” ถูกพบในรัฐมุสลิมในอาฟริกาเหนือ ในตุรกี เปอร์เซีย ประเทศอินโดนีเซีย ญี่ปุ่น จีน และในอีกหลายประเทศที่สำเภอาหรับแล่นไปถึง และจนถึงปัจจุบันนี้ทองจากสุวรรณภูมิยังเป็นที่ชื่นชอบของคนอินเดียพอ ๆ กับไม้หอมจากกัมพูชาที่เป็นที่ชื่นชอบของคนอาหรับ

สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชนั้น ทรงให้จารึกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับอาณาจักรสุโขทัยขึ้น รู้จักกันในวงวิชาการโบราณคดีว่าเป็น ศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหง โดยหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 หน้าที่ 3 บรรทัดที่ 2 พบคำว่า “ตลาดปสาน” ซึ่งมาจากคำว่า บาซาร์ ในภาษาฟาร์ซี-เติร์ก และอูรดู แปลว่า “ตลาด” และพบเส้นทางสายไหมอีกหนึ่งเส้นทางซึ่งผู้วิจัยขอตั้งชื่อว่าเส้นทางสังคโลก เนื่องจากเป็นเส้นทางการค้าในแม่น้ำโขงระหว่างเมืองละโว้ในทวารวดีถึงเมืองต้าหลี่ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของมณฑลยูนนานประเทศจีน ติดกับแม่น้ำโขง เนื่องจากเมืองต้าหลี่นั้นเป็นชื่อที่มาจากภาษาอาหรับ คือ ตาญีร์ (Tajir) แต่ออกเสียงเป็นภาษาจีนว่า หย่าชี (Dashi) แต่คนไทยออกเสียงว่า “ต้าหลี่” หรือ “ต้าลี่” ซึ่งคำนี้ใช้เรียกมุสลิมกับชื่อที่พ่อค้าอาหรับและมุสลิมจากเปอร์เซียกับเอเชียกลาง มาแต่สมัยต้นราชวงศ์ถัง คือ ราว ค.ศ. 168 มานานเป็นพันปี (Wilhelm II, (Apr 18, 2019, online). ปัจจุบันอยู่ในมณฑล “ยูนนาน” ประเทศจีน

2. ด้านการเมืองการปกครอง

มีหน่วยงานสองหน่วยงานในโครงสร้างระบบราชการของกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงธนบุรีที่ทราบกันดีว่าเป็นของมุสลิมและมีเจ้ากรมเป็นมุสลิม คือ กรมอาสาจามเป็นสายทหารขึ้นกับพระยาราชบังสันได้บังคับบัญชาของเสนาบดีราชทินนามจักรี และกรมท่าขวาเป็นสายเศรษฐกิจขึ้นกับพระยาจุฬาราชมนตรี ได้บังคับบัญชาเสนาบดีราชทินนามโกษาธิบดี ดังนั้นจึงมีตำแหน่งสำคัญ 2 ตำแหน่งของมุสลิมที่มีมานับแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา คือ จุฬาราชมนตรีในฐานะเจ้ากรมท่าขวาและที่ปรึกษาสำคัญของพระมหากษัตริย์ และพระยาราชบังสันเจ้ากรมอาสาจาม ซึ่งเป็นตำแหน่งของขุนนางมุสลิมมาตลอด โดยตำแหน่งจุฬาราชมนตรีนับว่ามีมานับแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น พบหลักฐานจากพงศาวดารระบุว่าตำแหน่งจุฬาราชมนตรีนับว่ามีอยู่ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแต่ไม่ได้กล่าวถึงชีวิตประวัติของผู้ดำรงตำแหน่งนี้ในช่วงต้นกรุง แต่มีระบุตัวบุคคลและชีวิตประวัติชัดเจนสมัยอยุธยาตอนกลางนับแต่รัชกาลของขุนหลวงทรงธรรม มีตำแหน่งของมุสลิมเพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งตำแหน่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นคือราชทินนามพระยาราชวังสันโดยให้ดูแลการพาณิชย์ในท่าขาย (ดู เกษม ทวณประณม. 2539. มุสลิมในประเทศไทย. มุสลิมเชื้อสายจาม. น.189-190 และ พลัปลึง คงชนะ, 2013, สถานภาพองค์ความรู้เรื่องจามศึกษาในประเทศไทย, น. 24 - 53)

ตำแหน่งจุฬาราชมนตรีเคยถูกยกเลิกไประยะหนึ่งนับแต่ปฏิวัติคณะราษฎรปี พ.ศ. 2475 แต่ถูกนำกลับมาใช้ใหม่อีกครั้งในสมัยราชการที่ 8 ในฐานะที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์และทางราชการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามและมุสลิมในราชอาณาจักรไทยซึ่งยังคงมีมาจนถึงสมัย แต่สองตำแหน่งหลังนี้ยังคงมีอยู่คู่กันมาในกองทัพเรือ แต่ถูกเรียกสลับกันสับสนอยู่เสมอ จนมาถึงช่วงปฏิรูประบบข้าราชการในสมัยราชการที่ 5 จึงเปลี่ยนจากตำแหน่งพระยาราชบังสันหรือพระยาราชวังสัน มาเป็นพลเรือเอก

อภิปรายผล

ประวัติศาสตร์และความเป็นมาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของมุสลิมสุนีย์และชีอะฮ์ในการเมืองสยาม ซึ่งมีบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ทั้งฝ่ายสุนีย์และฝ่ายชีอะฮ์เป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญมากมาย พบว่าอัตลักษณ์ในความเป็นสุนีย์หรือชีอะฮ์นั้นถูกปรับให้เป็นประโยชน์สำหรับการดำรงชีวิตในดินแดนที่คนส่วนมากไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามและมีความเก่าแก่ยาวนานมากกว่าอายุของประเทศ แต่ความเป็นมุสลิมและอัตลักษณ์ในความเป็นมุสลิมนั้น ไม่ได้เป็นผลเสียในการสร้างคุณประโยชน์อันมากมายแก่สยาม แต่กลับเป็นผลดีในทางการเมืองการปกครอง และวัฒนธรรมของสยาม และมีประโยชน์อย่างมากในด้านการศึกษาและจริยธรรมของประเทศ

ผลของการนำผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ จากโลกมุสลิมในยุคที่อารยธรรมอิสลามเจริญรุ่งเรืองจนถึงขีดสุดมาใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้ และความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ของชาวสยาม ทำให้พระมหากษัตริย์สยามสามารถดูแลรักษา พัฒนาประเทศ และขยายดินแดนได้อย่างกว้างขวางจนกระทั่งมีอิทธิพลเหนือพื้นที่ส่วนมากของภูมิภาคอุษาคเนย์บนแผ่นทวีปเอเชียทั้งในยุคสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีขุนนางระดับขุน หลวง คุณพระ ออกญา พระยา และเจ้าพระยาที่เป็นมุสลิม หรือไปถึงระดับสมเด็จพระยาในสมัยรัตนโกสินทร์ที่ถึงแม้จะไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม แต่สืบเชื้อสายจากสายสกุลของเจ้าพระยาบวรราชนายกเถกอะหมัดซึ่งเป็นมุสลิมชีอะฮ์ และยิ่งกว่านั้น คือ กษัตริย์สยามรัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์จักรีนับสืบเชื้อสายฝั่งพระราชมารดาที่มาจากสายสกุลสุลต่านสุลัยมานซึ่งเป็นมุสลิมสุนีย์ รวมถึงรัชกาลที่ 4 ที่ถึงแม้จะไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม แต่ทรงเลือกที่จะสืบสันตติวงศ์ฝั่งพระราชยาที่เป็นราชินิกุลของของรัชกาลที่ 3 ดังนั้นพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรีนับจากรัชกาลที่ 5 มาจนถึงปัจจุบันล้วนสืบเชื้อสายไปถึงสุลต่านสุลัยมานซึ่งเป็นมุสลิมสุนีย์กันทุกพระองค์

ความเป็นจักรวรรดิสยามในอดีตจึงทัดเทียมกับโลกตะวันตก สังเกตได้จากค่าเงินตราที่มีค่าเท่ากัน หรือต่างกันไม่มากกับค่าเงินของมหาอำนาจตะวันตกในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช แต่ต่างกันในปัจจุบันที่บทบาทของมุสลิมมีน้อยลง โดยเฉพาะในตำแหน่งข้าราชการระดับสูงและสำคัญในภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงข้าราชการการเมืองในระดับสูงถึงระดับรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวนน้อยจนถึงไม่มีเลยในบางรัฐบาล

จึงมีนัยสำคัญที่จะต้องทำการศึกษาต่อยอดต่อไปในประเด็นย่อยต่าง ๆ ในยุคที่มุสลิมไม่ได้มีอำนาจเต็มที่ในการบริหารประเทศ ว่ามีความสำคัญและเกี่ยวข้องกันอย่างไร ทำไมชีวิตของคนไทยจึงลำบากขึ้น ความอยู่ดีกินดีลดลง หนี้สินครัวเรือนและหนี้สินส่วนบุคคลพุ่งสูงขึ้นกว่าแต่ก่อนแม้ว่าประเทศจะหลุดพ้นจากการเป็นหนี้ ไอเอ็มเอฟ แล้ว และถึงแม้ประเทศจะถูกบริหารโดยพรรคการเมืองที่เก่งเรื่องเศรษฐกิจ แต่หนี้ครัวเรือนและหนี้เสียของธนาคารพาณิชย์ทั้งของเอกชนและของรัฐ ธนาคารเพื่อการเกษตรและธนาคารออมสิน กลับมีสถิติสูงขึ้นมาก อย่างมีนัยสำคัญ ทำให้เกิดประเด็นคำถามว่าภายหลังการล่มสลายของจักรวรรดิโมกุลในอินเดียและคิลาฬะฮ์อุซมานียะฮ์ในตุรกี ดินแดนที่เคยอยู่ใต้อาณัติของทั้งสองอาณาจักรถูกแบ่งเป็นประเทศต่างเหมือนการแบ่งขนมเค้ก แล้วแบ่งส่วนปันส่วนกันปกครองแล้วกอบโกยผลประโยชน์จากทรัพยากรที่ที่ดิน และประชากรโดยชาติมหาอำนาจตะวันตกมาตลอด ซึ่งถึงแม้จะถูกปลดปล่อยให้เป็นเอกราชไปแล้ว แต่ประเทศเหล่านั้นก็ยังคงต้องส่งผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ชาติมหาอำนาจเหล่านั้นอยู่ต่อไปจนถึงทุกวันนี้ แต่ทำไมประเทศมุสลิมส่วนมากที่เพิ่งจะได้รับอิสรภาพจากเจ้าอาณานิคมตะวันตกหรือเคยตกอยู่ใต้อิทธิพลของมหาอำนาจตะวันตกที่น่าจะมีความยากลำบากยิ่งกว่าประเทศไทยที่เต็มไปด้วยทรัพยากรมากมายทั้งบนบกและในแม่น้ำลำคลองไปจนถึงทะเล กลับกลายเป็นประเทศที่มีความล้าหลังในการพัฒนาทางด้านการศึกษา เทคโนโลยี การเมือง การปกครอง ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้ง ๆ ที่เป็นประเทศไทยที่ไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของชาติมหาอำนาจตะวันตกใด ๆ เลย เป็นสาเหตุให้เกิดการเปรียบเทียบว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น และทำไมจึงยังคงเกิดเหตุการณ์และเงื่อนไขมากมายหลายครั้งที่ทำให้คนไทยเชื้อสายมลายูส่วนหนึ่งในภาคใต้ตอนล่างคิดที่จะแยกดินแดนออกไป และมีผลกระทบให้ทางภาคเหนือและภาคอีสานเกิดแนวคิดแบบเดียวกันกันขึ้นด้วยในระยะไม่นานนี้ และยังคงเป็นปัญหาขัดแย้งทางการเมือง การปกครอง และวัฒนธรรมมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำข้อบทความวิจัยนี้ไปสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นท่ามกลางความแตกต่างในด้านศรัทธา ความเชื่อและวิถีปฏิบัติในสังคมพหุวัฒนธรรมของปวงชนชาวไทย
2. ควรสร้างความเข้าใจโดยรวมว่า ความแตกต่างของคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ในถิ่นที่อยู่เดียวกัน เป็นเรื่องปกติของสังคมพหุวัฒนธรรม การคิดว่าเป็นปัญหา จะนำมาซึ่งความขัดแย้งและแตกความสามัคคี
3. แสวงจุดร่วมและการสงวนจุดต่างภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม ถือเป็นบทบาทสำคัญที่ชาวสยามเคยปฏิบัติร่วมกันมานับแต่โบราณจนเกิดความเป็นปึกแผ่นของชาติบ้านเมือง สามารถดำรงอยู่ได้มาจนถึงปัจจุบัน และคาดหวังว่าจะดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน แต่การไม่ให้เกิดริตและไม่อดทนต่อความต่างของกันและกัน จะเป็นสาเหตุของความอ่อนแอและความสูญเสีย

บรรณานุกรม

- เฉลิม ยงบุญเกิด, (2557), **บันทึกว่าด้วยชนบธรรมเนียมประเพณีของจีนละ**. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ : มติชน. (2479). ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 64 พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). พิมพ์ในงานปลงศพ
- คุณหญิงปัทมาธิพิเศษ (สมุน อมาตยกุล). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร (2467). **ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 32 จดหมายเหตุของคณะบาทหลวงฝรั่งเศสซึ่งเข้ามาตั้งครั้งแรกแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์** **ภาคหนึ่ง**. พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
- คุณหญิงเพ็ชรพิไชย (ถนอม อมาตยกุล). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร. (2507). **ประชุมพงศาวดาร เล่ม 9 ภาคที่ 9 และภาคที่ 10 ตอนต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 1. องค์การค้าคุรุสภา. กรุงเทพฯ: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.
- ป. พิบูลสงคราม. จอมพล. นายกรัฐมนตรี. (2485). **ประกาศยกเลิกบรรดาศักดิ์**. ราชกิจจานุเบกษา 19 พฤษภาคม 2485 เล่ม 59 ตอนที่ 33. น. 1089 -1091
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, (2451), **เที่ยวเมืองพระร่วง**. เลขหมู่หนังสือ 915.9365, กรุงเทพฯ, บำรุงกุลกิจ.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, (2526), **เที่ยวเมืองพระร่วง**. เลขหมู่หนังสือ 915.9365, กรุงเทพฯ, พระจันทร์.
- ศรีศักดิ์ วลธิโกดม. (2535). **มุสลิมในประเทศไทย**. สายสกุลสุลต่าน สุลัยมาน ซาห์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการ หอสมุดกลาง อิสลาม สายสกุล สุลต่านสุลัยมาน.
- สุดใจ ตันฑาทาศ(พระเจนจินอักษร). (2507). **จดหมายเหตุเรื่องพระราชไมตรีระหว่างกรุงสยามกับกรุงจีน และ นิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีน**. กรุงเทพฯ: นายสีสสัย เวชชาชีวะ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานบำเพ็ญกุศล นายโฆสิต เวชชาชีวะ ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส 27 เมษายน 2507.
- อนันต์ วัฒนานิก, (2531), **ประวัติเมืองลังกาสู่ เมืองปัตตานี**. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ, มิตรสยาม.
- Lofland,J. (1984). **Analyzing Social Settings**. Blemont, Calif, Wadworth.
- R.J. Wilkinson, **Hikayat Merong Mahawangsa**. Bab 3: Raja Phra Ong Mahaputisat, SYAFIQ HADZIR.
- พลับพลึง คงชนะ, (May 23, 2013), **สถานภาพองค์ความรู้เรื่องจามในประเทศไทย**, นำเสนอใน The 6th Annual Muslim World Conference 2013"Competitive Collaboration Strategies and Muslim Common Culture in the ASEAN Community". Centre for Muslim World Policies (CMP), Faculty of Economics, Chulalongkorn University. Wednesday 22nd - Thursday 23'd May 2013 at Chao Phya Park Hotel, Bangkok.
- สมศรี บุญอรุณรักษา. (2561). **การเดินทางมาในประเทศไทยของคณะทูตฝรั่งเศส ค.ศ. 1685 / พ.ศ. 2228**. ข้อมูลจากหนังสือ พระสังฆราชหลุยลาโนฯ. หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ สืบค้น 21 มีนาคม 2563 จาก <http://catholichaab.com/main/index.php/2015-09-22-02-53-59/2018-10-26-03-35-52/1792-1685-2228>
- สำนักศิลปากรที่ 1 ราชบุรี. (2556 กันยายน 16). **การศึกษาเรือโบราณ อำเภอมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร**. สืบค้น 9 เมษายน 2563. จาก <http://www.finearts.go.th/promotion/files/266/ancientshipwrecksamutsakhon.pdf>

- อ. ลออเมน – อารีฟิน บินจิ. (2541). **ลังกาสุกะ ปาตานี ดารุสสลาม**. เอกสารอันดับที่ 1 ศูนย์วัฒนธรรมชายแดนภาคใต้. พิมพ์ครั้งที่ 1. ยะลา: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล
- MGR Online. (2558 มิถุนายน 22). **พบซากชิ้นส่วนเรือโบราณยุคอาหรับอายุ 1พันปี จม “ก้นบึงกุ่ม-บึงช้าง” ในนครปฐม**. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2563 จาก <https://mgronline.com/local/detail/9580000070390>
- Georg Lane. (2011 June 29). **Satted Ajall. Encyclopaedia Iranica**. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 เมษายน, 2563, from <http://www.iranicaonline.org/articles/sayyed-ajall>
- Kasim ibni Ahmad, TNL, (August 14, 2007), **KISAH SEJARAH SITI ZUBAIDAH DAN SULTAN ZAINAL ABIDIN**. KISAH SEJARAH SITI ZUBAIDAH DAN SULTAN ZAINAL ABIDIN, สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563 จาก <http://sejarahnagarakedah.blogspot.com/2007/08/kisah-sejarah-siti-zubaidah-dan-sultan.html>
- Prarang Museum, (2019), **India Orientalis, Hondius - Mercator Atlas**. 1606, The story of the Indian civilization through the evolution of its cities & towns, along its rivers. Search on 6/4/2020 (2563) เวลา 15.56 น. จาก <http://indiavisual.com/categories1.php?id=54>
- Wilhelm II, (Apr 18, 2019). **The Silk Road and Arab Sea Routes**. (11th and 12th Centuries, Retrieved Feb 23, 2020. at 11.40 a.m. From <https://defence.pk/pdf/threads/the-silk-road-and-arab-sea-routes-11th-and-12th-centuries.614400/>
- Yusry Abdul Halim, Amir Hafizi, (2011), **The Malay Chonicles Bloodlines**. Retrieved August 12 2020, from <https://www.dailymotion.com/video/x7otc8g>
<https://www.youtube.com/watch?v=HWubYAkURVw> and
https://www.youtube.com/watch?v=nuobbM_BscU